

Lligar un paquet

(ALDC, VIII, 1836. *Lligar un paquet*)

Els significants d'aquest enunciat s'han de comparar amb els del mapa 1300 i amb els del PALDC, IV, 533. *Lligar* una garba i VII, 1094. El *nus* de la fusta.

Lligar, “estrènyer plegats (diferents objectes o parts d'un objecte) mitjançant una corda, un cordill, etc., perquè no es puguin separar” (DIEC), deriva de LĠGARE, que havia donat *lliar* (cf. cast. *liar*) però que aviat va veure restituïda la -g-; aquí el verb es troba dins el context “lligar un paquet”; var.: *iigar* 165, forma secundària, al costat de *lligar*, amb articulació d'una [j] inicial consonàntica; *nigar*, per equivalència acústica [ɫi] = [ɲi] (ajudant-hi *nugar*), canviat en *nyigar* 152, 178, 186, 187, 189, per palatalització de *n* davant *i*; *nugar*, doc. en val. des de C. Ros, 1764 (*nyugar* 188, per atracció de *nyigar*), és una var. de *nuar* 1, 14, 84, 160, 164, *n[wa]r* 166, amb pèrdua de la -g- en contacte amb una vocal velar; *nusar* 57, format sobre *nus*, primer pl. de *nu* (< *nuu* < *NUDUS, per NODUS), i després, des de la interpretació de pl., *nus* [sg.] enfront del pl. analògic *nusos*.

Fermar és un der. de *ferm* (< FĪRMUS ‘ferm, sòlid, fort, durable’) que, des de ‘fixar, donar fermesa’ (s. XIII), va passar a ‘lligar fermament’; var. *formar* 81, 82, per labialització de la neutra [ə] en [o] per assimilació a la consonant labial (cf. mapa 1300).

Estacar (s. XIII), probable der. del gòtic *STAKKA, des d'un originari ‘lligar una cavalleria a una estaca

(o a un objecte ferm)’ (cf. la dita “cal estacar l'ase on l'amo vol”, DCVB), va generalitzar-se en ross. en ‘lligar qualsevol cosa’.

Queden uns significants, respostes secundàries, com *piar* (var. *piiar* 99), que més que de *pisar* (< llat. PINSARE, com dèiem al PALDC, IV, mapa 533) o “potser format per regressió de *piolar*” (DCVB), ha de ser una var. pallaressa-ribagorçana de **piiar* (< *PEDIARE, der. de PEDE, var. de *pitjar*), amb reducció de -DJ- > [j] (com MEDIA > *mia*); *amarrar* (s. XVII) 36, 147, 184, 188, 190, mot d'origen nàutic (‘fermar amb corda de vaixell’ ← fr. *amarrrer*, del neerlandès *aanmarren*), esdevingut sinònim de ‘lligar’; *embalatjar* 38, der. de *embalar*, pròpiament ‘posar en bala, dins caixes’ (der. de *bala* ‘paquet de mercaderies’ ← fr. *balle* < fràncic BALLA), amb el sufix -e(t)jar; *trossar* 112, der. de *tros*, d'origen incert, a partir de ‘fer un farcell’; *rotllar* 159, der. de *rotlle/-o* (< llat. vg. tardà RŌTULUS ‘anella, rotllana’), en referència al fet de ‘enrotllar, embolicar el paquet’; *ficelar* 8, pres del fr. *ficeler*, on és der. de *ficelle* ‘cordill’ (< llat. pop. *FILICELLA, der. de FILUM, o de *FUNICELLA, dim. de FUNIS ‘corda’).

Com a antònims de *lligar*, s'han enregistrat *deslligar* 48, *desfer* 48, i com a mots en relació *cordell* 90, 118, 178, 190, *corda* 90, *bolic* ‘fardell’ 190, *paquet* 76.

El mot general en el domini és *lligar* que, en val., alterna amb *nyigar*, *nigar*, *nugar*; *piar* és propi del ribagorçà i pallaress; *estacar*, del ross. (com en oc.), i *fermar*, del mall. i men.

Són mots normatius *lligar*, *fermar*, *amarrar*, des del DG_I, 1932; *nugar*, des del DIEC_I, 1995.

